

Van der Laan

referenda moeten geen gewoonte worden. Referenda dienen in de visie van D66 als rem voor de burger om politici terug te fluiten, dus als initiatief van de burgers en niet als speeltje van politici. Uit de motie van de heer Duyvendak spreekt een andere visie op referenda en wij kunnen die dan ook niet steunen. Mocht er vanuit de bevolking een initiatief komen voor een Europees referendum, bijvoorbeeld over de toetreding van Turkije, zullen wij dat natuurlijk van harte steunen.

In stemming komt de motie-Rouvoet/
Van der Staaij (21501-20, nr. 269).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de Groep Wilders, de ChristenUnie, de SGP en de LPF voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Rouvoet
c.s. (21501-20, nr. 270).

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

In stemming komt de motie-
Duyvendak c.s. (21501-20, nr. 271).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de PvdA en de Groep Lazrak voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Wilders/
Herben (21501-20, nr. 272).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de Groep Wilders, de ChristenUnie, de SGP en de LPF voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Aan de orde zijn de **stemmingen** over moties, ingediend bij het debat naar aanleiding van een algemeen overleg over **WAO-herkeuringen**, te weten:

- de motie-Bussemaker c.s. over het stopzetten van de herkeuringen tot het Claimbeoordeling- en borgingsysteem op orde is (26448, nr. 176);
- de motie-De Wit/Vendrik over een opdracht aan het UWV om WAO-beslissingen vanaf 1-1-2002 te heroverwegen (26448, nr. 178).

(Zie vergadering van heden.)

In stemming komt de motie-
Bussemaker c.s. (26448, nr. 176).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de PvdA, de Groep Lazrak en de ChristenUnie voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-De
Wit/Vendrik (26448, nr. 178).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de PvdA, de Groep Lazrak en de ChristenUnie voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Beste medeleden, met het einde van de stemmingen is een einde gekomen aan de begrotingsbehandelingen voor het komende jaar. Dat betekent dat wij er ook dit jaar in zijn geslaagd om deze behandelingen af te ronden voor het kerstreces en dat ondanks de zeer drukke agenda's van de bewindslieden in verband met het voorzitterschap van de Europese Unie en de negen conferenties die beide Kamers van de Staten-Generaal in het kader van het Europees voorzitterschap hebben gehouden. De begroting Algemene Zaken was dit jaar de laatste in de rij vanwege de eerdere ziekte van de minister-president. Wij zijn blij dat hij weer goed is hersteld. Wij zijn ook blij dat de leden Van den Brink en Van Dijken weer in ons midden zijn.

(geroffel op de banken)

De **voorzitter**: Ook de behandeling van veel wetsvoorstellen is de

afgelopen maanden afgerond. In die maanden is het maatschappelijke klimaat in Nederland grimmiger geworden door de toegenomen gevoelens van dreiging en onveiligheid, vooral na de moord op de heer Theo van Gogh. Die gevoelens zijn zelfs in ons parlement merkbaar. Persoonlijke beveiliging van Kamerleden en sommige bewindslieden is, helaas, een bijna alledaags verschijnsel geworden. Onder de druk van die dreiging moeten twee van onze leden, Ayaan Hirsi Ali en Geert Wilders, maar ook minister Verdonk onder zeer moeilijke omstandigheden als politici functioneren. Dat betekent in feite een aantasting van het functioneren van onze democratie. Dat is zeer ernstig. Gelukkig is Geert Wilders in ons midden. Ik verwacht dat Ayaan Hirsi Ali hier na het kerstreces weer zal zijn.

Dat het klimaat grimmiger is geworden, is ook zichtbaar in ons gebouw. Ik denk dat nu iedereen van de noodzaak van beveiligingsmaatregelen, hoe betreurenswaardig ook, is doordrongen.

Geachte medeleden, wij hebben een hectische en voor ons allen zware tijd achter de rug. Ik wil de ondersteuning van onze medewerkers, fractiemedewerkers en persoonlijk medewerkers benadrukken en hun allen danken voor hun grote inzet. Ik richt ook een woord van dank, uiteraard met respect voor hun onafhankelijke positie, tot de dames en heren van de pers. Ten slotte wil ik de bewindspersonen bedanken voor de goede samenwerking in het afgelopen jaar. Hoewel heel soms tot in de kleine uurtjes is vergaderd, kon zelfs de minister van Justitie na afloop thuis gaan slapen. Zijn bed hier in huis is nog steeds onbeslagen.

Ik wens u allen in deze zaal, in en rondom de Tweede Kamer goede kerstdagen en een voorspoedig en gezond nieuwjaar. Ik hoop u begin volgend jaar uitgerust, vol energie en met nieuwe ideeën en plannen hier weer aan te treffen.

Sluiting 23.01 uur